

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évi négyre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. helyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A nyilvántartási czikkok sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzandók.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

april-juniusi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.
Félévre . . . 6 "
Évnyegyedre . . . 3 "

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Tanulmányok a német kérdés fölött.

IV.

(S.) Előre bocsátott történelmi visszapillantásunk alapján már most kétségtelen tényként constatálhatjuk: mikép Poroszország vágya a német császári koronára csakugyan létezik, sőt hogy annak elérésére lehető legnagyobb buzgalommal törekszik.

A czél nagy; de az út mely oda vezet, ha nem is éppen hosszú, mégis göröngyös, és csak főviseken át juthatni azon babérokig, miket a brandenburg-hohenzollerni ház homlokára tűzhetni remél.

E körülmény azonban nem tartóztatja fel a porosz dicsvágyat s a berlini kormány eljöttnek véli az időt a cselekvésre; kettőzetett erélylyel nyul tehát a magasra függesztett, de egészen elérhetlennek sem nevezhető kenyeres kosár után.

A porosz premier akaraterejét és szívósságát csak fokozzák az egy némely részről elébe gördülő akadályok, s — a mint lát-szik — később még Bellona szellemének is áldozni, semhogy föltett szándokáról lemondjon. Félreismerhetlen határozottság, és az azon korántsem rózsaszín illatú politika lépteit, melyet a Spree mellett egy idő óta követnek.

Azonban, a kiüszített czél elérésére alkalmazott eszközök ellentétbe hozzák Poroszországot egyfelől Austriával, másfelől a külföldi hatalmasságokkal, sőt, kisebb-nagyobb mértékben, magokkal a többi német államokkal is.

De midőn valaki már jóformán meglépesedett, s hatalmát arra a színvonalra emelte, hogy adhat is, követelhet is, a tényezők segítségével nem nagy fáradságba kerül szövetségeket szerezni valamint bent a birodalom kebelében, ugyszintén annak határain kívül is.

Hogy Bismark gróf elég ügyes és ravasz felhasználni az e részben kínálkozó alkalmat, azt eléggé láthatjuk az eddig történetekből.

S valóban, ha közelebb vizsgáljuk a dolgokat, be kell vallanunk, hogy Poroszország az előnyök több nemével bír, melyek a vezérkérdésre Németországban más szövetséges társai fölött kiválóan képesítik, s ebbeli céljai kivívását, ha nem is könnyűvé, s talán már a közel jövőben bizonyosan bekövetkezendővé, de mindenesetre lehetségesnek teszik.

Igaz ugyan, hogy a német nép és kormányának magatartásától s némely más eshetőségektől függ, hogy Poroszország a német császári korona végett ne csak Austriával legyen kénytelen versenyezni, mindemellett azon eszközöket kell főleg tekintetbe vennünk, melyeket a kérdésben az osztrák kormányval szemben bir az antagonizmus küzdelemre kiállítani a berlini kabinet.

Poroszország fekvése s az általa Németországban elfoglalt álláspontról kevés kivétellel merőben bensőnek, kebelbelinek nevezhető, míg Austria a római német császári méltóságról történt lemondása, s az „austriai“ császársági czim felvétele által — bármint tagadtassék is ez bizonyos centralista körökben — sulypontját valóságosan csaknem egészen Németország kebelén kívül helyezte, s e felett Poroszország sajátképi nem német függelékkel sokkal kedvezőbb, csekélyebb arányban állanak a porosz monarchia német zöméhez, mint Austriában, hol ezen arány a németiség tetemes hátrányára egészen meg van fordítva. Ebből kifolyólag Poroszországnak 13 millióra menő német ajku lakossága Austria német tartományainak 7 millióra, és így amannak

alig felére terjedő német népességét jóval meghaladja.

Nagy nyomtatékot vet a kölcsönös vetékedés mérlegébe azon körülmény is, hogy a porosz államnak rendezett, jó karban lévő pénzügyei van: a porosz pénzügyek többnyire takarékos, jó gazdák voltak; I. Friderik Vilmos, a mellett, hogy országa jólétét gyarapította, 8—9 milliót, és II-dik (nagy) Friderik is tetemes kincset hagyott hátra az országos pénztárban. Továbbá a mostani porosz király civillistája csak 3.750.000 frtot teszen, jöllehet a hohenzollern-ház jószágai összes jövedelme 5 millióra rug, miből a főlöleg az államkincstárban marad. Végre: a porosz államadósság alig haladja meg a 300 milliót, míg Austria államadóssága megsze tul ment a 3000 milliót; szóval: ott segédeszközeiben ki nem merített pénzügy, míg az itteni pénzügyi állapotot — fájdalom — koránt sem mondhatni kedvezőnek; mely sajnos helyzetet a birodalomnak nemcsak belerején és kül hitelén rágódik, hanem a kisebb német államok előtti tekintélyét s ezek bizalmát is csökkenti s ugyanazokat akarva nem akarva a jobb lábón álló Poroszország felé hajlítja.

E kedvező két körülmény határozottan Poroszország részére billenti le a serpenyőt; de van egy tér, melyen Austria sikeresen megmérkőzhetnék vele, s a porosz haegemonia haladását föltartóztatná. E tér az alkotmányosság mindenek felett háládatos tere volna. Látna a berlini kormány eddig-elő legalább inkább az absolutizmus elvült tanai, mint a valódi alkotmányos szabadság elveit, s az ezek közötti különbséget megelégedésével a német népet lehetőleg kielégítő módon kellene eszközölni, és így vetélytársa más előnyeit paralyzálna, a melynek kivitele egybiránt csak saját házában, s ennek folytán pénzügyének megelőző rendezése által képzelhető.

Németország népe csak azt a szabadságot követi megnyugvással, a mely a valódi népszabadság ölébe vezet, s hazáját a szó teljes értelmében német állammá teszi; de magát sem osztrákká, sem poroszszá átvarázsolatni nem enged, s bizonyára egész hatalmát érvényesítené, ha akár Austria, akár Poroszország magába felolvasztani akarná. Ilyenmü szándéknak csak megpendítése is elégséges volna a rajnai külön szövetség új-bóli föllevenítésére.

Ime itt kezdődik a német egységet nem kedvelő külföld, főleg a szomszéd Franciaország és Oroszország koronkinti beavatkozása a német ügyekbe.

Ezen kívül nyomtatékos ürügyet szolgáltat a külhatalmak beleszólására a Németországban csaknem folytonosan napirenden levő terület-változás is, melyet Poroszország a Dániától meghódított Schleswig-Holstein bekebelezése által magasabb céljainak sikerítése végett éppen fölhasználni igyekszik.

Poroszország az 1443-dik éven innen kezdett terjeszkedni s más területek megszerzése által mostani alkatrészeiben megalakulni; az óta 422 év alatt számtalan független apró német hercegséget, grófságot és uralmat szítt fel magába; ámde a porosz monarchia mindemellett még csak kb. negyedrészt teszi Németország 11,414 □ mföldöt magában foglaló összes területének, hogy tehát a hátralévő 3/4-ed részt az eddigi szerfelett lassu uton vásárlás, átengedés stb. által magához csatolhassa, még 1266 évre volna szüksége, mit Bismark türelmetlensége, s a forgandó szerencse előre nem látható esélyei bevárni nem engednek; sietnie kell tehát a tűz és vas emberének az Elbe és Eider melletti vidékek megkaparításával, mikép elmondhassa: hogy mármost nem második, hanem minden tekintetben első hatalmasság Németországban. E bekebelezés által ugyanis, ha szerencsésen sikerülne 3656 □ mfölddel növekednék Poroszország, s ekként 83 □ mfölddel többet birna Németország területéből, mint Austria.

A hatalom e tetemes növekedése azonban, nemcsak a németországi belviszonyokra nézve gyakorolna kiváló befolyást, hanem az ugynevezett európai sulyegyet is megzavarhatná, minélfogva szükségképp újabb ürügyl kell szolgáltatnia a külföld mindíg részen álló beavatkozásának, mely külföld, ha Po-

roszország kivított hatalmi állását s más előnyeit nem is ignorálhatja, engedékenységét tanusítani mindazonáltal csak kölcsönös viszonyszolgálat fejében hajlandó.

Dánia nem tekinti még egészen befejezetnek az elbei hercegségek fölötti háborút, s esetleg legalább Schleswig északi, dán részét visszaszerezhetni véli, mi végett, ha előbb nem is voltak, utóbb mégis akadhatnak pártolói.

Franciaország hajlandó megengedni Poroszországnak a nevezett hercegségek bekebelezését, de csak úgy, ha ez viszont a rajnai tartományt, a hol most is mintegy 10,000 francia él, nekie átengedi. Franciaország e terjeszkedését azonban más hatalmak nem szívelhetnék, s meglehet még inkább elleneznek azon még nagyobb szolgálásokat, mikkel Poroszország a francia megegyezést kiérdemelni törekedék.

Oroszország sem idegen a beleegyezéstől, ha ezzel Posent, vagy legalább annak egyrésztét, a mint látszik Wielopolsky marquis indítványára, orosz másodszülettség alatt helyreállítandó Lengyelország számára megszerezhetné; de kérdés minő szemmel néznék ezt a többi hatalmak.

Anglia és Svédország a porosz tengeri hatalom növekedését irigylik, s e felett e kérdés fennebb említett pontjai által is élénken érdekelve vannak.

Nem különben kiváló tárgyát képezi a külföldi hatalmasságok érdekltségének azon kárpolitika is, melyet Poroszország Austriának nyújtana a nevezett hercegségek meghódítása körül tett vér- és pénzbeli áldozataiért, kivált, ha e kárpolitika Austria nem-német birtokának, különösen Velencének biztosításában állana. Olaszország volna az első, a melynek ez ellen kifogása volna.

A schleswig-holsteini viszály békés megoldását e szerint csak egy esetben tartjuk lehetségesnek, ha t. i. Poroszország Augustus hercegségét ensem, ekkor a tárgyat még a belügyek keretében maradhat, s a nagy német kérdés megoldása egyidőre még elnapolható; máskülönbön egész óriási nagyságában emelkedik fel és követelőleg kopog Európa ajtaján.

Ugy, de Bismark ur hosszas csürés-csavarás után éppen most kérszül Augustenburg jogainak nyílt és határozott megtagadásához. Ez esetben már tisztában kell lennie egy bel-, mint külzövetségeseire nézve, és mi nem képzelhetjük, hogy ez ügy Európa egyetemes befolyása alól elvonható lehessen.

Végül szólnunk kellene még a magyar kérdésnek a némettel összefüggéséről; de erről jövő — e tárgyban utolsó — cikkünkben.

Kaiserfeld beszéde.

A reichsrath képviselőházának mart. 31-i ülésében.

Csak hallgatni és szavazni akartam a budget vitában; de államminister urnak az általános vita végén az ellenzék ellen rosszul leplezetten mondott szemrehányásai arra kényszerítettek, hogy, mint az ellenzék tagja, felhagyjak az önkényt vállalt hallgatással.

Egyetértek abban az államminister ural, hogy a csak önző és nagyravágyó célokra törő ellenzék, mely magasabb feladatokat nem tűzne ki, mely nagy célokra közreműködni nem akar, mely abból indulna ki, hogy a hasznosnak bizonyult intézményeket aláassa, a haladást akadályozza, akár nyakra-főre sietés, akár visszashorítás által, ily ellenzék kétszeresen büntetésre méltó lenne Austria jelen állapotában.

De nyugodjanak meg, uraim! Éppen azt támadjuk meg, a mi nem hasznosnak bizonyult be, nincs abban életfriseség és gyümölcsözés; a mit gátolni akarunk, nem életerős fejlődés, hanem rozsdás és penész, mely elkezdi lepni azt az ifjú növényt, melynek őrzése és ápolása ránk bízott. Annál fogva ellenzékünk természetesen, kötelességből folyó, s eddigelő mértéktartó is volt, s nincs benne kétség, a történet is igazoltnak fogja találni egykor.

Oly mélyen ható és általános gazdasági szorultság, minő most Austriában uralkodik, nem rögtön áll elő, apránként, lassan fejlődik, s a ki az általunk látott tünetenyeket ki akarná vizsgálni és okait felkutatni, hogy helyes itéletet mondhasson a baj okára s az okozó hibájának mekkoraságára, messze kellene visszamennie a multba. Ily vizsgáló a vadsó előpontjait „az Austriát alkotó államok ter-

mészeteinek és kapcsolatának helytelen felfogásában s a hosszasan tartott rossz kormányzat történetében találó.”

Mi, a ház innesső oldalán, nem akarjuk a mostani kormányt tenni felelőssé a mult bűneiért. A háromezer milliányi államadósság, a már meg nem másítható czéliránytalan intézkedések, melyek jelenben és jövőben utóhatással lenni meg nem szűnnek, a rögzött betegséggé vált deficit, egy fizetésre képtelen bank, a valuta ingadozása s az állam pénzügyi gazdálkodása által jelenben elesenevészett, s jövőben fenyegetett magángazdaság, ezek azon bajok, melyeket a kormány nem teremtett, mivel már megvoltak.

Miután a mostani kormány átvette a gyeplőt, a birodalom mélység szélén állott, tagadhatlanul megvoltak mindezen bajok, egy beláthatlan állam és nemzetgazdasági romlás, s az államjogi szétszakadás volt az az örökség, melybe Schmerling ministeriuma beült. De azon kormány, mely ily viszonyok közt átveszi a gyeplőt, tudnia kellett, hogy feladata az életreélesztés, biznia kellett nevé népszerűségében, de nem annak varázsától várnia mindent; látnia kellett egész nagyságától a veszélyt, melyben forgánk, s azt lelkére vennie; hinnie kellett, hogy hivatva van az államnak ezen veszélyből való megmentésére. Mindenekfelett pedig az eléje tűzött feladat megoldásához egyszerre fognia a pénzügyi és politikai alkotás terén.

Ha végig tekintek a ministerium négy évi fenállásán, azt kell mondanom, nagyon keveset talállok, mi arról győzhetne meg, hogy a kormány belátta a pillanat veszélyét, s belátta volna, miben keresendő a valódi mentőszó. Mert ha ezt belátja, nem választá vala rendszere jelszavául a veszélyes várakozást, lehetlen lesz vala minden ténen annyira elmaradnia, lehetlen lesz belátnia, hogy veszélyt rejt magában oly alkotmány, mely sohasem képes kivergődni a félbenlélet stadiumából és a megszületés processusából, s az alkotmánykérdés sohasem téved vala oly rossz utra, minőre, e minister vallomása szerint, a német kérdés tévedt a porosz pénzügyi ministerium fogalma volt vala azon kapcsolatokról; mely az alkotmányos és pénzügyi kérdés megoldása között van, s a ministeri tanácsban nemcsak a gazdálkodások, hanem a pénzügyi tüzletek politikai oldalai mellett is hathatós szót emel, pénzügyi és államférfiúi képességének nagyobb hirt szerez, mint a menyit valaha az elzalogosítás és adóreformterv szerezhet neki, azon elzalogosítási tüzletek, melyek Austria hitélet és becsületét lealázzák, azt körülbelül egy színvonalra állítják esődhirdetés küszöbén álló tüzérrel; s az a reformjavaslat, mely csak évek mulva mutathatja pénzügyi hatását, mely a nagyban kiegyenlítő jövedelmi adó által a magángazdaság zsebet csak akkor nyitandja meg, midőn azt a pénzügyi politika más uton kiirtette.

De nem a financialis politikát akarom én itt bírálat alá venni. Célom azon kapcsolat kimutatása, mely az alkotmánykérdés megoldása, a budgetés a pénzügyi bajok kérdésének megoldása közt van.

Az alkotmánykérdés sarkpontja minden többi kérdésnek. Ez a föfeltelet, mely nélkül gondolni sem lehet az állambiztartás végleges rendezésére, nem belső békére, nem gazdasági bajaink orvoslására, nem új szervezetre, nem jogaink biztosságára, sem pedig a birodalom hatalmára, a mi tehát jelen pillanatban „caeterum censeo“ a közvéleményben.

Alkotmányunkban nincs meg a centralisatio azon mértéke, melyet más, egynemű államokban az alkotmányosság teremtett; alaptörvényünk oly időben keletkezett, midőn nem volt meg az a hatalom, hogy a népeknek önkényűt diktálással a szabadság, hanem az a hit uralkodott, hogy a történelem és államjog által megadotthoz kell ragaszkodni. És ez helyes a mi alaptörvényeinkben. Az octoberi diploma II-dik cikke, s az alaptörvény 10-ik §-a, mely a birodalmi képviselőtről szól, az egész tárgyaiul azokat sorolják elő, melyek a had-, pénz-, kereskedelmi és nemzetgazdasági rovatba tartoznak. Alkotmányunk, mint mindenki elismeri, még merőben fejletlen, de világosan van meg mutatva benne a fejlődés formája, melytől nem lehet eltérni a nélkül, hogy egyfelől a birodalom összetartása, másfelől az alkotmány kifejthetősége kockázatra ne legyen. A kifejlesztés ama formája teljesen megfelel a monarchia történelmi fejlődésének, mely tehát se veszélyes ugrás, se romlásba vezető hátrálás nem lenne.

A Lajthán innesső tartományok egy kapcsolatos egésznek képeznek, s a szűkebb reichsrath intézménye már magvában meg van az octoberi diplomában, s ma is elválasztja a Lajthán innesső tartományokat a magyar korona tartományaitól. Ezen

intézményben van a kezesség az alkotmányos elveknél a törvényhozásban, igazságszolgáltatásban és igazgatásban való kifejlésére. Ez az intézmény (a szülkebe reichsrath) egy, a közös ügyekre való külön organummal biztosítja a birodalom egységét s teszi lehetővé a kormányzat azon parlamentaris felelősségét, mely az országgyűléseken lehetetlen volna. Ez az intézmény s az a kezesség, melyet az alkotmányosságnak nyújt, lehetségessé teszi, hogy a végrehajtó hatalom egységét szét ne oszassa az autonomia fogalmának helytelen és bizalmatlan alkalmazása, s hogy drágasága mellett az administratio egyszersmind tehetetlen ne legyen. Ez azon intézmény, melyben az egyesek és testületek alapjogainak és szabadságainak oltalmát látom.

Ha már ez az alkotmány értelme és jelentősége, ezt kifejezve kell találnunk a budgetkészítésben és budgettárgyalásban is. Majd jövendőben a birodalomnak nem kell más szükségéről gondoskodnia, mint a melyek a birodalmi ügyekből származnak, akkor bizonyos jövedelmek és adók birodalmiaknak fognak nevezetnünk, minők a megmaradt államjvark, vámkok, monopoliumok és közvetett adók jövedelmei, s bizonyosnak tarthatjuk, hogy a rend és béke létrehozása után ezen jövedelmi források azok, melyek gyors és tetemes emelkedésre képesek; úgy, hogy az egyenes adókból kevés vagy tán semmi pótlásra sem lesz szükség a birodalom kiadásainak fedezésére. Az igazság, közoktatás, vallásügy, belkormányzat az országok és illetőleg a szülkebe reichsrath budgetjeihez fognak tartozni, de, mint Angliában, mindig az egyenes adókból lesznek fedezendőek ama szükségek. Ily rendszer megfelel az országok, kerületi és községi önkormányzatnak. Megfelel ez az alkotmányban kifejezett autonomiának, s a nélkül, hogy a végrehajtó hatalmat és törvényhozást zavarna, az egyes külön testületek saját javát és érdekeit mozdítaná elő; ellenőrzés alá helyezné a kormányzatot, s az adófizetők kiengesztelné az adófizetéssel.

Ily rendszer mellett gyorsabban lehetne egyensúlyba hozni az államháztartást, mint jelen viszonyok közt, s elenyésztetni azon gondolkodást, mely oly gyalázattal állítja magát, minők soha egy népképviselőt sem vett magára; ily rendszer elenyésztetné azt a bizalmatlanságot is, melylyel maig is nézik a birodalom eszméjét. Akkor nem panaszkodhatnánk egy ország is, hogy a másikkal udvari kancellariái kivitalnokait fizeti, lehetetlen volna, hogy a birodalmi képviselőt oly kiadások fedezéséről gondoskodják, melyek természetéről, kapcsolattól és szükségességtől egy-egy pénzügyi bizottság nem képes magának fogalmat szerezni.

Ily rendszer mellett elenyésznék az a panasz, hogy egyik ország a másik költségén igazgattatik, országok autonom jogai s a népképviselőt közt arra nézve, hogy oly kiadások szavaztassanak meg, melyeket egy másik képviselőt idézett elő; végre ily rendszer mellett sikerülne a normalis budgethez való jutás; a reichsrath ülésai rövidebbek és gyümölcsözőbbek lennének; s az alkotmány kivihető lenne, míg most nem kivihető, mivel egy független ember is, kinek otthon dolga van, el nem fogadhat oly küldetést, mely arra kényszeríti, hogy három képviselőt testület tagja legyen (helyeslés), s mely azt követeli az astronomiától, hogy az év ne 12, hanem 24 hónapból álljon; ily rendszer alkalmas lenne kielégíteni Austria népeit, s ezen kielégítés lenne a kezesség Austria bírására és területi épésére nézve, mely garantált most egy nagy számú hadsereg viselhetlen költségeiben vagy pedig megalázó szövetségekben keresünk, holott ezek éppen akkor nincsenek meg, midőn legnagyobb szükség lesz rájuk. (Helyes!)

Ha már áll az, hogy ez lenne az alkotmány kiépítésének hatása pénzügyi, belgazgatási és politikai viszonyainkra, bámulnom kell azon közönyön,

melylyel éppen ezen kérdések megoldását türelmelem beváródnak tartja. Bámulnom kell azt a stoicusi nyugalmat ugyanazon ministerben, kinek jobban kellene tudnia, mint bárkinek, mennyi az ellenmondás még az adott új, és a helyreállított régi közt.

Államminister nr utóbbi beszédében a magyar ügyben való eszmém fölvétele által tisztelt meg. De ebben negatiót vetett szememre. Ha meg nem értette, mit kellene tenni tulajdonkép az én nézetem szerint, azt hiszem, nem akart megérteni; mert megértett engem ez a ház, és megértettek Austria népei. Ha ki nem emelem vala annak szükségét, hogy az a megbasonlás kiegyenlítettessék, mely Austria erejének jobb részét zsbibaszja és emészti; ha a magyar országgyűlés összehívásában, az alkotmány szigorú megtartásában, az igazság tisztelében s a jog elismerésében meg nem nevezem vala a módokat, soha sem nyerhettem volna szavaimmal azt a helyeslést, melyet nyertem, a nélkül, hogy kerestem volna; különben lehetett volna, hogy Magyarország a mérsékelt pártok az általam mondottakat olyaknak vallják, melyek alapján a kiegyenlítés megkísérthető.

De minő pozitív eszméket fejtett ki a kormány, s minők hatást és sikert mutathat fel? Nem folyvást a jog tagadása divatozik-e, mely jogot az alkotmány helyre volt állítandó; nem mindig a határozott parancsszónál maradt-e a kormány, holott az alkotmány egyezkedésről szól; nem folyvást azon régi osztrák rendszerhez ragaszkodik-e, melynek jelszava: „divide et impera”? Tulemelkedett-e ezen? A diplomával és az azt követet okmányokkal el-lenkezően nem történt-e sérelmek, melyek a magyar kérdés megoldását nehezítik, s bizonyosak vagyunk-e benne, hogy ily sérelmek nem fognak újból elkövetetnünk? Valódi bucaeraticus szemlemben, mely csak rendeletek által tud kormányozni, valamint hogy csak rendeletek által kormányoztatik, a feliratig nem octroyalásról ábrandoztak-e, s biztosak vagyunk-e benne, hogy mihelyt az első benyomás elenyészik, s az első alkalom kínálkozik, nem térnek-e vissza? Fölemelkedtek-e végre azon gondolattig, felfogták-e, hogy csak az igazság tisztelete, s a magunk iránti hűség kelthet bizalmat és vezethet kiegyenlítésre? Megjött-e már végre a hit azon eszme nagyságában, mely az alkotmányban van, megjött-e a hit az adott viszonyok hatalmában, a szükségesség kényszerítő erejében, azon összeköttetés hatalmában, mely háromszáz éven át felbontatlanul összefűzött, azon kényszerítő hatalmokban, melyek erősebbek minden historiai lomnál, de egyszersmind minden politikai eszfogásnál?

Nem hiszik-e még folyvást, hogy a megpu-tással az ellenállást meg lehet törni, de nem a szellemet, ez pedig emlekeiktől elválhatatlannal, a gyűlölet által ösztönözve, mihelyt alkalom kínálkozik és szabad tér nyer, mit fog véghez vinni! Akkor majd elmondhatjuk, jobb lett volna kevésbbé nyomnunk el ezt a szellemet.

Azt hiszi talán az államminister ur, hogy utolsó beszédében mondott szavai, melyek szerint a ministerium önálló tényező, az az a ház véleményétől függetlenül, s a közvéleménnyel ellenkezésben csupán saját meggyőződését követheti, — azt hiszi a minister ur, hogy a magyarok fel kívánnak majd hagyni 800 éves alkotmányunkkal ily elvek kedvéért? Valóban, nem hiában kérte türelmünket.

Mivel pedig az egyesült angol parlament történetét hozá fel, figyelmeztetnem kell, hogy az Angliával történt uniót nem az angol kormány által csinált, hanem egy alkotmányos parlament határozta el.

Államminister ur nem áttall egy birlapi pletykát is felhozni, s bennünket inteni, ne engedjük

elámitatni magunkat. Ezen ház oppositioja csak azon magyar pártnak fog kezet nyújtani, melynek politikai elvei ugyanazok (helyes), kezet nyújtani a szabadságok kölcsönös védelmére, s a birodalom eszméjének elismerése mellett (helyes). — Ez a magyar párt csak a magyar országgyűlésen lesz található, s azért ha Austria kapcsolati pontokat keres, sürgetni kell azon országgyűlés mielőbbi összehívását. Azon magyar párt egyszersmind ezen ház ellenzékének szabadelmü szellemében hatalmas támaszt találand.

Az ellenzéknek mélyen kell fájlalnia, hogy ezen kérdés huzás-halasztása által Austria császárat Magyarország egy része még mindig csak tényleges uralkodónak tekinti; mélyen szomoríthat minden valódi osztrák hazafi az a gondolat, hogy azon szép dynasticus érzelem, mely állal a magyar nemzet egykor annyira kitűnt, meghidegült és elgyengült. Ha van akadály a magyar kérdés megoldásában, az..... jól ismerem én.... de ki nem mondom.

Már igen sokáig vagyunk egy felelősség terhe alatt, melyet magunkra vállalánk, midőn minden formán túl téve magunkat, s csak a kénytelenség miatt, a költségvetés tárgyalásához fogtunk. Régotha vagyunk azon felelősség terhe alatt, melyre emez üres padok mindennap figyelmeztetnek; mely felelősséget, ezen házba léptünkkel magunkra vállalánk, kísérve választóink reményeitől, melyek megannyi csalódássá váltak, s még súlyosabbá lesz ezen felelősség Austria jelen nyomasztó gazdasági viszonyai közt.

Szónok átmegy most a birodalom pénzügyi viszonyainak tárgyalására, melyeket a ministerek nem láttak oly fenyegetőknek. Az amerikai háboru — ugymond — a pamut-krizist idézte elő, mely miatt szenvednünk kellett. De mennyivel jobban kiáll a krizist Anglia, Franciaország és a vámegelet, melyek pedig közvetlenebbül valának érdekelve? Nálunk nagy az aránytalanság a forgalomban levő pénzmennyiség és eladó termények közt. Az adó-executiók szaporodnak, a földbirtok az uszora szákmánya; a legszilárdabb firmák buknek; ezrével bocsátják el a munkásokat; a takarékosági szellem kivész; a lehangoltság, s mind kénytelenségéből, mind önkénytelenségből folyó henység nőttön-nő, az emberek a bűn karjaiba hajtja és megtölti a börtönöket. Vegyék el a néptől a jóllétet, s elvették a civilizatioját is. Idejárul a nőttön-nő adóteher, az állam vagyona legszebb részeinek eladása s az adóknak évekre előre való lefoglalása Europa minden fővárosába zálogba küldjük papirainkat, s így hozzuk egész világ előtt nyilvánosságra nyomoruságunkat. Azon intézkedés által, hogy a terményeket az adó-hivatás pénzkorszakából terménykorszakára. Ez valódi képe a mi közgazdasági állapotunknak, s ezt jól tudja egész Europa. Ez okozza hatalmunk hiányát, ez okozza, hogy belső hideg lázról kinezva tünnünk kell, a mit különben nem tünnénk, — Austria ki szorítottását németországi állásából. (Tetszés.)

Mi történik, ha új viharok következnek? Ez volt szemünk előtt, midőn a budget tárgyalásához fogtunk? Sikerült elérnünk azt a célt, melyet egyelőre kitűzünk, t. i. a folyó költségekből származó deficit eltüntetése. Nem vizsgálom, a kormányval vagy a kormány ellenére értünk-e el a célt. A kormány azt mondja, a gazdálkodásnak határa van. A mi minket illet, ott látjuk a határt, a hol az állam népgazdasági elve véget ér, a hol a fizetési képesség megszűnik. Ezen levonások nem rendszeres oppositioiból származnak, hanem a legtisztább hazaszeretetből. (Tetszés.)

A jó szerencse egy pillanatnyi nyugalmat ajándékoz nekünk, lehet, hogy évekig tartó béke következik erre, lehet, hogy nem. De hát ismét elhanyagoljuk a pillanatot, könnyelműen bizunk-e

vala tartóznunk, ki voltak véve e törvényes eljárás alól. Az esküdtek határozhattak másféle büntények fölött; de nem vala megengedve nekik, hogy a zsarnok és az olyan szerencsétlen alattvalók közibe vessék magukat, a kik netalán gyanuba jöhettek előtte. Ezek „különös nemű, félig katonai hatalommal felruházott ítélőszékek“ eleibe lönek állítva, melyek a gaz és gyalázatos üldözések kész szolgálói állottak, s csak arra valók voltak, hogy a zsarnok gyilkos szándékait törvényes formákba burkolják.

Megtekinténk tehát egynehányat amaz eszközök közt, melyek által Bonaparte megszilárdította és kiterjesztette a maga hatalmát. Látjuk, hogy már most egész a császári trónusig haladott elé, melyre sovár szemei régotha függesztve valának. Látjuk, hogy Franciaország egymásután lön elérítve és elvakítva ama befolyások által, melyeket leirtunk, s hogy elvégre nyilvánosan elhatározott tények és okmányok által, az ellenzéknek legkisebb harcra vagy árnyéka nélkül vetette alá jogait, szabadságát, érdekeit és hatalmát egy korlátlan urnak és maradáknak örökre. Így veszett el a köztársaság neve és alakja. Így veszték el az emberszeretet reményei. A levegő, mely keves évekkel az előtt egy, lánczát szétűrés s a szabadságra vezetett jogait visszakövetelő nagy nép kiáltásaitól hangzik vala vissza, most már egy vérről fertőzött zsarnoknak hosszú életet óhajtó szolgálai éljen kiáltásoktól harsogott. Valának ugyan még nemes lel-

a jövendőben, mely nincs hatalmunkban, a jövendőben, a melyben egy haláleset, egy sikerült meglepetés, egy gunyos véletlen zavarólag léphet közbe? Végre kíváncsok látni nagy vezérlő és teremítő gondolatokat, gyors elhatározást és helyes cselekvényeket; le kell győznünk egy rendszert, mely saját véleményünk és négy évi tapasztalatunk szerint ellentéte mind annak, tétlen, alkotmányellenes és félszeg, egy rendszert kell legyőznünk, mely politikai mesterfogásokba helyezi a politikai bölcseséget, mely az ephemere sikerért feláldozza az állandót, nekünk le kell győzni e rendszert, és kívánni, hogy félretéessék, és nem zárhatjuk keblünkbe meggyőződésünket, mert ezt kiáltják hozzánk: „E rendszert semelyekhez van csatolva, és nem tudják, mi fog következni utánna!“ A mint ezredévek előtt Istentől sugalmazott emberek a királyok elébe léptek, úgy kell nekünk is egy szent megbízatást teljesíteni, melyet semmi guny se alaconsyíthat le (bravo!) mely azt parancsolja nekünk, hogy a burkot elrantsuk a mélység széléről, mely minket elnyeléssel fenyeget. — Nem a parlamentek jogában, s a szószer szabadságában látjuk mi a vést, és nem hisszük, hogy a történelem a bekövetkezendő eseményeket ennek tulajdonítsa. Inkább a törvényeknek ellenszegülésében látjuk, melyek a nép vérebe és csontjába mentek át. Nem azokra a támlás székekre vágyunk mi, mi nyugodtan bevárhatjuk céljaink és tetteink felett a történelem ítéletét, de azt hiszem, hogy nem fogják tévesnek tartani, midőn azt mondom, hogy bármely kormány legyen is, csak az a kormány fogja Austriát hanyatlásától megmenteni, melylyel e ház, melylyel mi egy nton járhatunk.

Hazai intézetek.

Nemzeti színház. Rossini örök szép dal-műve „Tell Vilmos“ végre szinpadunkra is fölkerült, először mart. hó 20-kán fölemelt árakkal, másodsor mart. hó 25-kén a színház alapítókéje gyarapítására béreltszínházban. Megelőzött szini jelentések után elvégre szinre került Rossini Tell Vilmosa. Öszintén megvallom, hogy az előadás sikerülése feletti kétségeskedésben nem kis félelem között menék a színházba, tudva, hogy ily nagyszerű s nehéz zenéjű műnek előadása mily szereplőket, s instrumentatioja, mily orchestert igényel, hogy az előadás csak a mérsékeltbb igényeknek is megfelelhessen. Annál nagyobb volt örömem, midőn a várt nehézségeket legnagyobb részben legyőzve találtam.

Tudva van, hogy Rossininak, mint az új olasz iskola teremőjének első birnevesebb operái: Tanczrend, Othello, Mózes, Semiramis stb. nem reszesünek osztatlan tetszésben; a közönség szivhez szóló dallamaikért örömmel fogadta ugyan, de a critica határozottan szerzőjök ellen fordult, minek utóhatása természetesen nem maradtott el.

A „Sevillai Borbély“ első előadásával történt Rómában, hogy az előadás folytonos piszszegetés és füttyek között folyt le, mire különben főleg az szolgálatot alkalmat, hogy Rossini a Bartalónak irt éneklecze után következő dallal a régi olasz iskola kigunyolását célozta. Rossini látva, hogy mily számosak ellenségei, s érezve mily méltatlanul bántalmazza a critica csendes, és kötekedni nem szerető természeti hajlamát követeve Olaszországot odahagyta, s 1823-ban Párisba tette lakását, honnan 1829-ben az eddig méltatlanul szenvedett bántalmakra Tell Vilmosával felelt, mely előtt a critica is meghajlott. Hyszerű feleletnek lehetne venni az igazgató részéről ez operának éppen ez időben jelen körülmények és viszonyok között igen sikeres előadását azon egyes felszólalásokra, melyek új operák meg nem szerzése, s szinre nem hozatalára célozotak. De térjünk magára az operára, s itteni előadására. Rossini első operáiban a

kek, igaz honfiak Franciaországban, mint például a mi La Fayették. De kevesen és elszóródva lévén, legfennebb csak a fájdalom és bosszantó kétségbeesés titkos könnyeit hullathaták. Forradalmának ilyen gyalázatos és szerencsétlen kimenetelét folytán nem csak saját jogai fölött esett kétségbe a francia nemzet, hanem a szabadság ügyére is olyan gyalázatot hozott, melyet évek hosszú sora sem moshat le. Ez előttünk fájdalmas emlék mindazon pusztulásoknál, melyeket Franciaország Európában végbevitt, s fájdalmasabb mindazon keserű szenvedéseknél, melyeket kiállania kelle akkor, midőn ré nézve a visszatörles órája megkondult. A mezők, melyeket elpusztított, újból kalászkóttól hullámzódnak; s a jakok, melyek városait és falvait betölték, midőn legderekkab fiai ezereit és tizezereket veszték el Oroszország hófúvatagaiban, elhangzotak, s az elpusztított népszám újra helyreállott. Hanem a sebek, melyeket Franciaország a szabadságon ejtett ama vétek által, melyeket e név alatt elkövetett, s azon nemtelen gondolkodás által, melynél fogva ezt a szent ügyet veszni hagyta, még elevenek és vérzők. Franciaország nem csak magát vetette alá egy zsarnoknak, hanem a mi még rosszabb, minden helységek zsarnokainak új védelmi eszközöket és jogalapokat szolgáltatott, s elég vakmerőkké tette őket arra, hogy szemben az Istennel nyíltan hirdessék a korlátlan hatalom és föltétlen meghódolás istentelen tanait. (Folytatjuk.)

TÁRCSA.

ÉSZREVÉTELEK

Bonaparte Napoleon élete és jelleme felől. Channing (olv. Csenning) E. W. után angolból.

(Folytatás.)

Van azonban egy nagy mű, a mely Bonapartanak jogos igényt ad az utókó hálájára, s számára tiszteletre méltó birnevet biztosít. Az új törvénykönyvet véljük, mely Franciaország számára az ő feltűzete alatt készült. Igaz, hogy az ő részesege ebben a műben szerfeletti és nevetségessé módon nagyitva. Mivelhogy ama bizottság gyűléseiben, mely ennek szerzésével vala megbízva, jelenvolt s néhány hasznos és éleselmű ujjmutatókat adott, úgy magasalták őt, mintha lángelméjének csudatevő ereje által egy új törvénykönyvet hozott volna napfényre. Az igazság az, hogy ő, a dolog természeténél fogva, e munkára az ország legkitűnőbb jogtudósait felhasználta; s éppen oly igaz az is, hogy e tudós férfiaknak az eredetiségre kevés igényök van; mert, miként szerzőnk megjegyzi, „a törvénykönyvnek kevés oly saját felfogása van, melyekben elvei a római törvényeitől különböznenek.“ Más szavakkal: szerzők a bölcseséget elébb becsülték az ujdonságnál. Mindazonáltal Bonaparte nagy dicséretet érdemel, hogy e munká-

fősúly az éneklésre van fektetve, a drámai cselekvény csak, mint másodrendű kelléke az operának van figyelembe véve, az énekeseknek csak mint ilyeneknek van tér nyújtva magokat kitüntetni. Tell Vilmosnál csaknem ellenkezően van, az egymásután következő drámai cselekmények a jellemek kidomborítására megkívántató játékművészet sok helyt háttérbe szorítja az ének művészetet, innen van, hogy Tell Vilmosban a recitativok annyira szerepelnek, s hogy Tellben nem elég énekelni tudni, hanem játszani is kell.

Tell zenéje nagyszerűségét magasztalunk háladatlan munka volna, instrumentatiojáról részletesen csak akkor szólhatnánk, ha teljes orchesterrel hallanók, hol minden instrumentum meg van, s nem kénytelenítettünk, mint például a halászdalt hárfá kíséret helyett más hangszereket helyettesítve hallani.

Az előadás általában a sikerültek közé tartozott, az orchester a gyönyörű nyitányt kellő precízióval játszotta, valamint egész működése kiegészítő részét képezte a sikeres előadásnak, ugyan azokat a pizzicatokat lágyabban is hangoztathatta volna.

Az előadók működéséről is csak méltánylólag lehet szólni. Institoris igyekezett a nemes büszke Tellt híven előnkbe állítani, s ez részben sikerült is; az énekrészeket megelőző rekedtségei után kielégítőleg adta elő, de játéka folytonosan kívánnivalót hagy; a marokra szorított kéz, s szegletes karhordozástól ideje volna elszoknia; a negyedik felvonásban, midőn fia fejről az almát le kelle lőnie nagyon hidegen hagyott, e helyen inkább a karmester palézájára látszott figyelmeztetni, mint az atyai fájdalmas érzelmek kifejezésére, holott itt van a drámai játéknak fénypontja, hol a színész, mint drámai színész kitüntetetheti magát. Fekter Arnoldot először esinosan énekelte, másodszor rekedt volt; leginkább sikerült a románéz játékában, azonban mindig tulbuzgolkodik, még akkor is játszik, mikor felesleges; úgy látszik különös passioja van némán monologizálni s játszani; Odry két szerepet énekel dupla elismerés illeti. Dálnoki a halászdalt szépen énekelte, s mind ő, mind Tothfalusi s Follinus csak emelték a hatást. Dálnoki Róza k. a Mathildat átgondoltan játszta s énekelte az Arnolddal nehéz duo előadás a második felvonásban előadás művészetéről tanuskodik. Konti Fáninak (Tell fia) mind játéka, mind értelemteljes éneke különös dícséretet érdemel, hasonló illeti Csáni Gizella kisasszonyt is (Tell neje). A chorusok kitűnők voltak. Pro corone ily nehéz opera betanítása Káldi Gyulának nem kis dicsőretére válik.

S.
Mart. 26. dikán „Tiz leány“ sikerült előadás. Az est fénypontjait Dálnoki Róza olasz áriája, Konti és Barna Luiza gyönyörű „Tyrol dal“-a képezik. Szabó Pepi sokott kedves eleven alakot teremtett Lidiből. Institoris- és Dálnokinak a nevető duett ma nem sikerült olyan szépen, mint más alkalommal. Az operettet „Ádám és Éva“ 1. felv. vigjáték előzte meg. A szereplők benne Rozsáné, Szathmári, Mándoki folytonos jóhangulatban tudták tartani a közönséget.

Mart. 27. „Paul Jones.“ A legfigyelemre méltó alak ma Gyulai D' Aurray marquis volt.

Mart. 28-án Konti Fáni jutalmául „Próphéta“ Elégé sikerült előadás. A jutalmazott ma leginkább magára vonta a közönség figyelmét, mely megjelenése alkalmával koszorúkkal tisztelte meg a szorgalmas s folytonosan haladást tanúsító énekesnőt, ki ma valóban ki is érdemlé a közönség tapsait, mint Fides.

Mart. 29. „Tündér ujjak“, 30-án „Traviata“ Fekter mint Alfred ma teljes erejét összeszedte, hogy a laposbani pikant fölléptét feleltesse a közönséggel. És valóban e szerepét soha-em énekelte esinosabban, több sikerrel, mint ma. A comikus néma játék, különösen a levegő utáni kapkodás ma sem maradt el. Mit jelent, mit akar kifejezni azzal? A becső fájdalmat? hisz a plastica és arczjáték olyan végtelen széles tért nyit egy jó színésznek ez érzelme kifejezésére, miszerint nem szűkség, hogy nevétségessé tegye magát valaki azzal a száj tátingatással. Az embernek örökösön a hal jut eszébe, mely a szárazon marad. A közönség a sikerültebb jeleneteket megtapsolta, örvendének, ha e tapsok ne tennék ismét elbizakodottá Fekter urat. Dálnoki Róza ma ismét kitűnő sikerrel énekel.

Különfélék.

(Jelentés.) Alóliirt a Batthyányi Lajos grófnő által kiosztás végett hozzá leküldött négyezer o. é. forintot, Pók a-Keresztur, Pók a, Mező-Madaras és Kide helységek leginségesebb lakói közt — báró Bánffy Dániel, Gálfalvi Imre, Dózsa Elek uraknak szives közreműködésük mellett — kiosztattatta, és az illető részletes nyugtákat a fentisztelt grófnőnek felküldötte Paget János, báró Vesselényi Poxina.

* Rauchleitner Antal zongoraművész közlekedéstől hangverseny rendezend, melynek tisztajövedelmét helybeli jótékony nő-egyletünk rendelkezése alá adja

* E. f. hó 1-én vezette oltárhoz gróf Mikos Miklós a bájos és kellemős Bornemisza Janka bárónőt. Az esküvő a kegyesrendűek egyházában folyt le; az egyházi szertartás körüli teendőket helyi

kath. esperes ft. Lönhardt Ferencz ur végezte. Nász-nagy volt Székely Dávid, nászanya br. Jósika Lajosné, vőfélek gr. Bethlen Emil és br. Bornemisza Tivadar, nyúzóleányok br. Jósika Josephine és gr. Lázár Mari kisasszonyok. Az esküvő pár, valamint a nagyszámú főrangú násznép kivétel nélkül mind díszmagyarban voltak öltözve.

* Nem régebben említők, hogy a sétatér utcai háztulajdonosok azon kérelemmel folyamodtak volna a városi tanácshoz, engedessék meg nekik a monostor utcából nyuló járda folytatását saját költségükön eszközölni, de a kérelmezők választ nem kaptak, s így lapunk ez ügyben interpellálta a városi előljárókat. Most illetékes helyről azon értesítést vésztük, hogy a közelebről a költségvetés terve megalapítván, kénytelen volt a város egyfelől a magasabb városi rovatok hordozhatatlansága miatt több rendbeli égető szűkségletét fedezetlenül hagyni, s a többek között az említett járda kiépítését is. A kérelmező házbirtokosoknak a válasz csupán azért nem adatott ki, mert a kérelem több hasonló tárggyakkal a bizottmányunk adatott át, mivel az egyszersmind az ottani házbirtokosok e célra tett pénzbeli ajánlatait is magában foglalta, s egyszersmind oda utasított, hogy mihelyt a város pénz ereje megengedi, tekintettel legyen a kérelemre. Azon állítás, mintba a kérdéses háztulajdonosok az említett sikertől, a maguk erején ígérték volna egészen helyreállítani alap-talan, mert összesen csak 33 forintot ígértek a kérelem mellett levő kimutatás szerint. Így tehát nincs más mód, minthogy a kérelmezők vagy sokkal többet ajánljának meg, vagy türelemmel bevárják, míg a pénztár jobb állapotban lesz.

* Fekter Ferencz jutalmául e. f. hó 7-én „Zampa“ fog színe került. Ha jól tudjuk egyszersmind ez lesz utolsó fellépte.

— A kolozsvári polgári társalkodó 1865. april 9-kén az az vásárnap délután 3 órakor megint közgyűlést tartand.

— A legfinomabb himzettől a legegyszerűbb fehéremű munka készítésének megtanulására nagyobb és kisebb leánykák felvételnek, valamint fehéreművek készítésére is megbízások fogadtatnak el jutányos ár mellett, a mi részben bővebb értesítést nyerhetni övezgy Perczi Mihálynéval a nagy-piaczon b. Radák Istvánné házában.

* A lapok nem régebben azon hirt hozák, hogy a Kossuth Lajos gyermekei hazájokba vissza fognak térni. E hirt most a „W-r“ pesti levelezője valótlannak állítja.

— Értésemre esvén, hogy valaki gyöngéldésemet árta használta fel, hogy nevében magának kölesönt eszközöljen, tisztelettel tudatom ismerőseimet, hogy én soha és senkit se írással, se szóval meg nem bíztam részemre kölesönt eszközölni. Kolozsvárt, aprilis 5 kén 1865.

Haray Viktor.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, mart. 30. A „P. Lloyd“-nak írják: Az államminister holnapi estélye fényes lesz, és a legmagasabb körök is nagy számmal lesznek képviselve. A nézetkülönbséget illetőleg, mely az államministernek a szombati conferentiában és az alsóház keddi ülésében elmondott nyilatkozatai közt létezik, képviselői körökben azt beszélék, hogy egy ministertanács esett közbe, melyen ő Felsőe elnököl. A „Lloyd“ levelezője jó forrásból értesül, hogy Rainer főherczegnek különös megbízatása volt az államministert megnyugtani, miszerint állása legkevésbé sincsen megingatva. A birodalmi tanács a husvéti elnapolásig naponkint fog ülésezt, hogy a budgettel elkészüljön. A cs. hországi követek ma lakomát adtak az itt időző cseh tartományi bizottmány tiszteletere. A cseh helyeken megválasztott Schmerling és Plener ministerek, meg nem jelenhetésüket hivatalos elfoglaltságukkal indokolták.

Bécs, mart. 31. A „P. L.“ értesülése szerint a birodalmi tanács utóbbi ülésében észre lehet venni, hogy Schmerling államminister visszavonni törekedett minapi célzatát arra nézve, mintba Shindler és Széchen gr. között politikai találkozás fordult volna elő az utóbbiik termében. A minister önkénytes helyreigazítását a következők eset idézte elő: Széchen gr. Mensdorff grófhöz irt, s levelében kiemeli az államminister gyanúsításának alap-talanságát, reá hagyván, hogy az alaptalan hír helyreigazítását eszközölje: minek eredménye Schmerling mai nyilatkozata lett. A képviselőházban a szavazás ismét a pénzügyi bizottság mellett nyilatkozott többséggel, ámbár Beke magyar udv. alkan-cellár a kormány magasabb költségjavaslata mellett küzdött. Azonban ma még a centrum is a pénzügyi bizottság mellett szavazott, s nincs párt, hanem csak egy pártnyi csoportka létezik még, mely a pénzügyi bizottmány javaslatait ellenzi. Kisebbségek már nem is igen fognak javaslathoz hozni. A bud getkérdésben a kormány immár jóformán egyedül áll.

A „Const. Oest. Ztg.“-nak írják Karloviczból mart. 30-ról: Miután a románok és szerbek között az egyházi alapítványokat és javakat illető egyezkedés létre nem jöhetett, a congressust april 1-én bezárják. Az „Agr. Ztg.“-nak pedig mart. 28-ról távirják, hogy a románok be sem várva az eredményt, már elutaztak.

Az „Ost. D. Post.“ írja: Az államminister ur sok oly különösöt mondott, a mi igen jól illett volna a Clam gróf vagy a megerősített birodalmi tanács némely tagjának ajkaira. A kételkedésért, hogy általában csak lehető-e Austriában a parlamenti kormányzás, a „Vaterland“ bizonyára köszönetet mondand. De ha Austriában a többségi kormányzás helyben minő érteleme van a febr. alkotmány azon kijelentésének, hogy a Reichsrath érvényes határozatára a jelenlevők abszolút többsége szükséges? Ha nem lehet mindig a majoritások értelmében kormányozni: akkor e szó többség: absurdum. Egy ismert erélyes egyéniség, Bécsben, családi gyűlést tartott, s így nyitá meg a tanácskozásokat: ki kell nyilatkoztatnom, hogy annak kell megőrtönni, a mit én akarok. Ez a legjobb illusztrációja az oly többségnek, melynek néha érvénye van, néha nincs. Azaz, ha a többség a kormánynyal szavaz, igen jó: de ha nem szavaz mellette, az történik, a mit a kormány akar. Ilyesmik következnek Schmerling szavaiból, miket a múltkor oly kedélyes hangon elmondott.

Franciaország. Páris, mart. 29. A „Börsen-Halle“ levelezője felelősséget nem vállalva közléseért, megírja, miszerint arról beszélnek, hogy a berlini udvarnál levő francia követnek, Benedetti urnak sikerült Francia- és Poroszország között létrehozandó nagy fontosságú politikai egyezségek alapját megvetni. Ugy hiszik, hogy Benedetti, miután ezen sikert aratta, már nem kívánja követi állomását az olasz udvarnál levővel felcserélni.

Nagy feltűnést okoz itt Olivlier mart. 27-kén tartott beszéde, melyben belreformokat sürget. Sőt annak is hire járt, hogy a ministeriumba fogva lépni. Felfejti e beszédében, mily nyugtalanító az országba, hogy a hatalom és kormányzat egy személyben van egyesítve, s hogy maga a császár aggodalmát fejezi ki e fölött, egyik közelebbi körlevezésben. Azután így folytatja: „A francia nép büszkeségét sérti, hogy a körülé lakó népek Belgiumban, Hollandban, Helvetiában, Olaszországban oly intézményekkel bírnak, a miktől a francia meg van fosztva. Egy népet különböző nemzedékek alkotnak. A Lajos Fülöp alatti nemzedék kifáradt, elszéledt, nyomában támadt egy új nemzedék, tele erővel, mely részéről szinte követeli, hogy a politikai küzdelemre fölléphessen, az elfogjtva érzi magát a tényleges kormány alatt: gondoljunk utódaink nevelésére. Mi magunk a szabadságérti küzdelmekben idomítva, nyissunk iskolát azoknak, kik utánunk következnek. Ez főleg a kormány feladata, megnyerni azok buzgalmát, a kik még nincsenek kiábrándítva.

Valaki azt mondá: kormányozni annyit tesz, mint ellenállni; én ellenkezőleg azt mondom: kormányozni annyit tesz, mint engedni a nép jogos kívánalmainak.

A politika gyakorlati tudomány. A történelem megmutatja, mi különbség van a közt, mi Angliában, s a mi Franciaországban történik. Angliában is sokáig voltak oly kormányok, kik nem akartak engedni, azokat mind forradalmak buktatták meg. 1688. óta a dynastia és a főnemesség abban egyesültek, hogy dicsőségüket az engedésben találják, s azóta nincs náluk forradalom.

Van egy ember, kiben az angol aristocrazia megtestesült, Peel Robert sir. Ő mint tory jött a politikai pályára, osztotta azoknak előitéleteit; ellene volt a választási reformnak, kizárta a zsidókat a parlamentből, a védvámrendszerben találta Anglia üdvét; s végül, a tapasztalás és a közjó iránti tisztelet odavitték, hogy ő volt, az ki a választási reformokat, a zsidók parlamenti jogát követelte, s ő adta meg a végdöfést a védvámrendszernek. És most ott áll emlékszóbra a westmünsteri palotában, s a mi többet ér, a szegény ember kunyhójában, hol midőn az olesó és jó kenyerezt eszik, az ő nevéét áldják érte. (Élénk helyeslés.)

Franciaországban, sajnos, hogy mindekkor, királyok és ministerek a Stuartok módja szerint s nem Peel Robertként kormányoztak. Ha megballgatnák tanácsomat, azt mondanám, hogy sohasem a végtelen pártok buktatják meg a kormányokot, hanem az, hogy a középpárt, mely kifárad legmérsékeltbb óhajításainak sikertelen sürgetésében, visszavonul s kormányzatól. Ha XVI. Lajos követte volna Turgot és Mirabeau tanácsát, megelőzhette volna a forradalmat.

Maga a forradalom is, ha hallgatott volna Bailly és Vergniaudra, nem folytatott volna el a dictatura által, s Bonaparte nem lett volna egyéb, mint Washington. Bonaparte miután meghódította az egész világot, ha nem mondta volna kardjára ütve, mint a bautzeni ütököt után: „a mig e kard oldalomon lesz, nem adok az országnak oly szabadságokat, a mikre nincs szüksége“, nem végezte volna Szent-Ionán életét. Ha X. Károly, a helyett, hogy a rendelvények rendszerébe hagyja magát bevonni, átvette volna az 1819-iki politikát, ha Polignac helyett Chateaubriandra hallgat, ha Royer Collard tanácsát veszi be, nem halt volna meg számkivetésben. Lajos Fülök, ha szép tulajdonait egykori makacsságaival el nem rontja, nem jut vissza vénségére ifjúkora nehéz megpróbáltatásai; az 1848. mozgalomnak egy Thiers, Odillon Barrot ministerium s nem egy forradalom lett volna a vége.

Mind ezek a kormányok nem azért buktak el, mert nem álltak eléggé ellen, hanem mert nagyon

is ellenálltak: elvesztek, mert az engedés alkalmas percézt se nagyon korán, se nagyon későn nem vették észre. (Hosszasan tartó izgalom.)

Németország. Berlin, mart. 30. Hire jár, hogy Poroszország következő nyilatkozatot tett a cemes szövetséggyűlés mart. 27-ki ülésében: „Sajnálatlaltal ismeri föl az éppen most hozott határozatban az elhamarkodást, mely nem fog az ügy előmozdítására szolgálni. Egyszersmind már is föl van hatalmazva annak kijelentésére: hogy a királyi kormány, mely nem tekintheti bebizonyítottakul az augusztinburgi herczeg ügyeit, az előtte levő indítvány ellen szavazand, s előre tiltakozik a szövetségi gyűlés határozó ítélete ellen vita alatt álló kérdésekben. Sőt inkább a királyi kormány elvárja és kívánja a szövetségi gyűléstől s különösen minden német kormánytól, hogy mielőtt a nézetek formulázása megállapítottatnék szövetségi határozat által nemcsak az augusztinburgi, de minden versenyző igényeket vennének vizsgálat alá, nevezetesen az oldenburgi herczeg részéről alkotott, s azon igényeket, melyeket Poroszország maga leszármaztat mind IX. keresztély király átengedéséből, mind a brandenburgi ház régi igényeiből. Ha a királyi kormány még nem hozta szóba saját jogait, ez azon reményben történt, hogy Poroszország jogos érdekei biztosíthatók egyetértés útján. De a mint e remény az előterjesztett indítvány elfogadása következtében elenyészik, Poroszországnak célja: nem halasztani tovább a Poroszországot illető igények érvényesítését. Azok jogi indokolását a követ fenntartja, de most is kifejezheti legmagasb kormánynevében azon várakozást, hogy a magas szövetséggyűlés minden alkotott igényt jogi vizsgálat alá veszt s egyenlő formai bánásmódban részletelend.“

Oroszország. Szt.-Pétervá, mart. 25. Az „Oest. Ztg.“ következő hírek hoz a czárok székhelyéről: „Lengyelország történetére igen fontos mozzanat az orosz államtanács vitája a lengyel kérdés fölött. Ezen tanácskozásnak a Wielopolski-féle reformtervek szolgálnak alapjánul. Hogy a reform, mely egy lengyel királyságra alapított egy orosz herczeggel, heves ellenzést fog találni az ő orosz pártnál, már abból is látható, hogy éppen e párt javaslatai Lengyelország bekebelezése mellett szólnak? A tanácskozásban való részvételre Szt.-Pétervárra hivattak Trepov tábornok és Soloviev államtanácsos, kik a városi kormánytól egymással szemben álló két iránynak a Berg-féle (német) és Miliutin-féle (ó orosz) képviselői. Jóllehet a harc heves fog lenni, de a győzelmet már is a német, vagyis a Wielopolski-féle reformmal egyetértő pártnak tulajdoníthatni.“

Ujabb. Bécs, april. 3. Egy mart. 31-ről kelt s Berlinbe elküldött osztrák sürgöny újból sürgeti a szavazástól visszatartózkodást, s kijelenti, hogy ellenkező esetben Austria kénytelen lesz a középpállamok indítványára szavazni.

— Páris, april 2. Tegnap távirati sürgöny érkezett a kormányhoz Sartiges gróftól, melyben kijelenti, hogy követi állása nem tartható tovább Rómában. Vagy újabb utasításokat, vagy visszahívását kéri. Kormánykörökben nyugtalanságot okoz, hogy a sajtószabadságra vonatkozó módosítvány feletti szavazáskor az ellenzéknek 63 szavazata volt. Rouher jónak látta az ülés folytatni jobb sort helyezni kilátásba a sajtó számára.

— Berlin, apr. 2. Az osztrák kabinet ajánlatot tett a porosz kormányának, hogy april 6-án mindkét nagyhatalom tartózkodjék a szavazástól Frankfurtban. Ha ellenben Poroszország a bajor-szász indítvány felett szavazna, ugy Austria is hozzájárulna szavazatával, s maga részéről késznek nyilatkoznék, a szövetségi gyűlés bizalmának megfelelni. Tegnap egy török mérnöki bizottmány érkezett ide, s ma Dániába megy innen. A török kormány Angolország tanácsára a dán védvárák mintájára szándékozik a maga erőit védállapotba helyezni az oroszok netaláni támadásai ellen.

— Brody, april 2. Bezak tábornok, a régi lengyel tartományok orosz katonai kormányzója, valamennyi lengyel nemzetiségű császári hivatalnoknak felfüggesztését rendelte el. E rendszabályra állítólag a hivatalnokok közt messze elágazott összeesküvésnek fölfedezése adott okot, mely a tettepárt legujabb fordulataival szoros összeköttetésben áll.

— Bukurest, april 1. Tegnap valamennyi consul a fejedelemhez ment, hogy vele kormányaik megbízását közöljék, mely szerint a szerződéses egész terjedelmükben fenntartandók.

Nyiltposta. K. G. urhoz Alsó-Havasra. A beküldött cikkek egészen magán természetű levén csak is a nyilttérben foglalhatna helyet, ez pedig oly költséges tér, melyet csak enél sokkal rövidebb cikkekre nézve lehet igénybe venni, miután ön cikkének e téren kiadása 32 forintba kerülne.

Dózsa Mária százéves névköszöntőjéért fogadja köszönetünket. Szork.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

